

KARLSBORG

Samrådsredogörelse

**HÄR ÄR
KARLSBORG**
ÖVERSIKTSPLAN

Karlsborgs kommun

Samrådsredogörelse för Samråd 1

**Dnr: B2023-000161
2025-11-18**

KARLSBORG

Beställare: Karlsborgs kommun
Kontaktperson: Håkan Karlsson
Fysisk planerare: Maria Sjöberg

Konsult:

**KROOK
& TJÄDER**

Processledning samt planhandlingar:
Linnea Hedin och Frida Skarp

Bakgrund

Den 17 december 2024 fattade kommunstyrelsen beslut om att skicka ut Karlsborgs översiktsplan på samråd 1 till Länsstyrelsen och Försvarmakten. Samrådstiden var mellan 20 december 2024 till 16 april 2025. Länsstyrelsen och Försvarmakten behövde mer tid vilket innebär att samrådsyttrande kom in 30 april 2025.

Samrådsprocess

Processen för Karlsborgs översiktsplan ser lite annorlunda ut jämfört med den i Plan- och bygglagen lagstadgade processen då förutsättningarna för Karlsborgs kommun skiljer sig ifrån de flesta andra kommuner. Processen för Karlsborgs översiktsplan utökas och kommer att innehålla två samråd. Samråd 1 (detta samråd) hålls med endast Försvarmakten och Länsstyrelsen och Samråd 2 med allmänheten, myndigheter, kommuner, andra berörda samt Länsstyrelsen och Försvarmakten igen. Anledningen till detta är den stora mängd nationella och allmänna intressen och värden i kommunen som behöver vägas emot varandra. Att utvärdera dessa intressen var för sig ger inte en rättvisande bild utan de behöver ställas emot varandra för att relevanta avvägningar ska kunna göras.

Sammanfattning av inkomna synpunkter

Riksintressen för totalförsvarets militära del (3 kap. 9 § miljöbalken)

- Flera föreslagna utvecklingsområden för **bostäder** och **mångfunktionell bebyggelse** riskerar att **påtagligt skada riksintressen för totalförsvarets militära del**. Kommunen behöver tydligare visa hur riksintressena ska tillgodoses.
- Texten avseende höga objekt och remisshantering behöver läggas till i planhandlingen.

Riksintresse naturvård (3 kap. 6 § MB) – Örlendalen–Mölltorpsplatån

- Förslag till nya gränser behöver tydliggöras (inkl. shapefil).
- Utvecklad motivering baserat på värdebeskrivning och lokalkännedom behöver läggas till.

Strandskydd och LIS (Landsbygdsutveckling i strandnära lägen)

- Detaljerade **lokaliseringsutredningar** per område/kluster, exempelvis Karlsborgs tätort behöver göras. Nuvarande underlag i samråd 1 är för allmänt hållet.

Miljökvalitetsnormer för vatten

- Planen saknar resonemang om hur lokalisering av bostäder/verksamheter förhåller sig till miljökvalitetsnormer.
- Kommunen behöver visa att lokaliseringen är lämplig ur vattenhänsyn.

Generell påverkan på riksintressen

- En mer **detaljerad analys** av riksintressen krävs i kommande planförslag.
- Värdebeskrivningar saknas för till exempel Vättern och Tiveden kommunen behöver beskriva områdets värden.

Övriga synpunkter

- Kommunen beskriver bostäder som ett väsentligt samhällsintresse – detta är **inte alltid tillräckligt enligt praxis**. Kommunen bör utveckla sitt resonemang och koppla det till riktlinjer för bostadsförsörjning.
- Kommunerna Askersund, Laxå och Karlsborg behöver samordna sina översiktsplaner vad gäller centrala Tiveden.

Beskrivning av genomförda ändringar och kompletteringar

Mark- och vattenanvändningskartan

Utifrån Länsstyrelsen och Förvarets synpunkter samt utökad behovs- och konsekvensbedömning har följande utvecklingsområden reviderats efter samråd 1:

Områden med föreslagen markanvändning **bostäder** där Försvarmakten bedömer att det **inte finns risk** för påtaglig skada på riksintressen när det gäller buller och störningskänslig bebyggelse:

17 Området har tagits bort då det tog jordbruksmark i anspråk

20 Har minskats för att säkerställa strandskyddet och bevara naturvärden

24 Området är minskat för att säkerställa åtkomst till vattnet samt bevara natur

27 Området har efter platsbesök utökats

33 Området har tagits bort på grund av markförhållandena och närheten till Göta kanal

44 Området har tagits bort. Utmanande terräng och bevarandevärde natur.

76 Området har justerats efter gräns för strandskydd

99 Området har tagits bort på grund av strandskydd och naturvärden

100 Området har justerats efter befintlig plangräns,

106 Området har utökats

111 Området har justerats

Områden med föreslagen markanvändning **bostäder** där Försvarmakten **motsätter sig** med anledning av risk för påtaglig skada på riksintresset när det gäller buller och störningskänslig bebyggelse är följande:

46 Området finns kvar. Omfattningen har minskats.

47 Området har tagits bort

49 Området har tagits bort

50 Området har tagits bort

51 Området har tagits bort

54 Området har tagits bort

59 Delar av området har fått ändrad markanvändning till verksamheter

60 Området finns kvar med avsikt att flytta redan befintliga byggrätter hit

61 Området har tagits bort

62 Området har tagits bort

63 Området har tagits bort

67 Området har lagts ihop med område 66

77 Området har tagits bort

78 Området har tagits bort

79 Området har tagits bort

80 Området har tagits bort

82 Området har tagits bort

83 Området har tagits bort

84 Området har tagits bort

85 Området har tagits bort

86 Området har tagits bort

101 Området har tagits bort

107 Området har tagits bort

109 Området har tagits bort

110 Området har tagits bort

Områden med föreslagen markanvändning **mångfunktionell bebyggelse** där Försvarmakten **motsätter sig** störningskänslig bebyggelse med anledning av risk för påtaglig skada på riksintresset:

66 Området finns kvar

69 Området finns kvar

70 Området finns kvar

103 Området finns kvar med avsikt att flytta redan befintliga byggrätter hit

Områden med föreslagen markanvändning **verksamhet** där Försvarmakten **inte har några synpunkter** kopplat till buller:

37 Området har minskats så att redan planlagd mark inte är med

73 Området har utökats väster ut och minskats österut till förmån för bostadsområden 106

Områden med föreslagen markanvändning **verksamhet** där Försvarmakten **inte motsätter sig** men som är bullerutsatta och kan ha viss påverkan på Försvarmaktens verksamhet och riksintresse:

104 Området har utökats

65 Området har tagits bort

Mark- och vattenanvändning

Lokaliseringsutredning för strandskydd och LIS har genomförts.

Värden och hänsyn

Beskrivningen av Riksintresse för totalförsvaret (MB 3 kap 9§) har reviderats utifrån Länsstyrelsen och Försvarets synpunkter.

Kommunen har inte justerat kartan över riksintressen för totalförsvarets militära del så att Försvarsmaktens färger och symboler används. Detta då kartan behöver visa en rad andra intressen än enbart Försvarsmaktens och färgerna då behöver anpassas till helheten.

Texten om översiktsplanens påverkan på övriga riksintressen, förutom Försvarsmakten, har utökats. Exempelvis har motiveringen till ändring av riksintresset naturvård 3 kap 6§ miljöbalken Örlendalen-Mölltorpsplatån NRO 14077 utökats och föreslagen ny utbredning har reviderats och lagts in i GIS.

Ett resonemang kring bostäder och verksamheters lämplighet utifrån miljökvalitetsnormer för vatten har lagts till.

Tydliga ställningstaganden gällande Tiveden har lagts till utifrån att Generalplan för centrala Tiveden ska ersättas av bland annat denna översiktsplan.

Inkomna yttranden/synpunkter

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer att ett antal utvecklingsområden för bostäder och ett antal utvecklingsområden för mångfunktionell bebyggelse riskerar att påtagligt skada riksintressen för totalförsvarets militära del. Skälen för detta är i huvudsak bullerpåverkan och störningskänslig bebyggelse. Den påtagliga skadan på riksintresset består i att militär verksamhet som bedrivs inom de utpekade områdena (övnings- och skjutfälten, Karlsborgs flygplats och vid Försvarets materielverks provplats) riskerar att få begränsningar eller förbud dels av befintlig verksamhet, dels vid kommande provningar enligt miljöbalken.

För de utvecklingsområden som inte bedöms medföra risk för påtaglig skada på riksintressen för totalförsvarets militära del kan nu kommunen fortsätta att studera avvägningar mot andra allmänna intressen och konsekvensbedöma förslagen. För några sådana frågor (bland annat riksintresse för naturvård, strandskydd och LIS, miljökvalitetsnormer för vatten) lämnas övergripande rådgivning i detta yttrande.

Riksintressen för totalförsvarets militära del, 3 kap. 9 § miljöbalken

Kommunen behöver tydligt beskriva hur kommunen avser att tillgodose riksintressena för totalförsvarets militära del. Följande behöver kommunen komplettera eller justera i översiktsplanen:

- För att kunna bedöma att översiktsplanen tillgodosett riksintressen för totalförsvarets militära del bör text avseende höga objekt och remisshantering läggas till i planhandlingen.

- Inom påverkansområde för buller och annan risk ska det framgå att plan-, lov- och tillståndsärenden remitteras Försvarsmakten.
- Hela Sveriges yta är samrådsområde för till exempel alla ärenden och projekt som rör objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. Det innebär att dessa ärenden i hela landet måste skickas på remiss till Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada.
- Utöver höga objekt finns ytterligare åtgärder som Försvarsmakten vill få på remiss i hela landet, vilket framgår av aktuella planeringsunderlag för riksintressen för totalförsvarets militära del.

Det är bra om kommunen justerar i kartan över riksintressen för totalförsvarets militära del så att Försvarsmaktens färger och symboler används.

Bedömning av de föreslagna utvecklingsområdena

Länsstyrelsen gör samma bedömning som Försvarsmakten, se *Bedömning av lokaliseringsområden* under rubriken Försvarsmakten.

Riksintresse naturvård 3 kap 6§ miljöbalken

Översiktsplanen avser ändra riksintresset Örlendalen-Mölltorpsplatån NRO 14077. Länsstyrelsen uttalar sig inte i sak i denna fråga i samråd 1, men vill skicka med råd inför fortsatt arbete.

Processen kommer att gå till så här:

- Samrådskedet: Länsstyrelsen lämnar, efter att vi remitterat översiktsplanen till Naturvårdsverket i samråd 2, samrådsyttrande där vi framför synpunkter så långt möjligt utifrån detaljeringsgraden i samrådshandlingen.
- Granskningskedet: Länsstyrelsen remitterar granskningsförslaget till Naturvårdsverket och lämnar ett granskningsyttrande där överenskommelse mellan stat och kommun slås fast.

För att Länsstyrelsen och Naturvårdsverket ska kunna ta ställning behöver kommunen till samråd 2 rita in sitt förslag för de nya gränserna på plankartan, och utveckla motiveringen av ändringen utifrån områdets värdebeskrivning och kommunens lokalkännedom. Till förslaget ska bifogas en shapefil över områdets föreslagna avgränsning.

Generellt om analys av påverkan på riksintressen

Kommunen skriver att planförslaget (samråd 1) innehåller betydligt fler utvecklingsområden än vad som kommer att finnas med i nästa planförslag (samråd 2) vilket innebär att en mer detaljerad analys av påverkan på riksintressena kommer att göras först efter samråd 1. Det är centralt att översiktsplanen blir tillräckligt tydlig angående påverkan på riksintressena, huruvida påtaglig skada riskeras och hur hänsyn ska tas för att undvika det, för att en överenskommelse ska kunna nås mellan stat och kommun. I de fall det inte finns värdebeskrivningar (4 kap Vättern liksom Tiveden) behöver kommunen själva beskriva vilka värdena är på de berörda platserna.

Strandskydd och LIS

I de fall kommunen planerar att använda femte punkten i 7 kap 18 c § miljöbalken då strandskydd berörs behöver en lokaliseringsutredning göras i detaljplan. Om kommunen redan i översiktsplanen önskar en överenskommelse med Länsstyrelsen om i vilka områden det kommer att bli möjligt att upphäva strandskyddet, behövs en mer detaljerad utredning än vad som presenterats i handlingarna i samråd 1. Länsstyrelsen ser att det behövs en lokaliseringsutredning för varje område/kluster av områden som föreslås för ändrad markanvändning. En lokaliseringsutredning skulle exempelvis kunna redovisas samlat för Karlsborgs tätort.

Övrigt

Översiktsplanen saknar resonemang om att lokalisering av bostäder och verksamheter behöver vara lämplig utifrån att kunna följa miljö kvalitetsnormer för vatten. Översiktsplanen behöver visa att lokalisering är lämplig.

Upphävande av områdesbestämmelser för Generalplan centrala Tiveden i Askersunds och Laxå kommuner har överlämnats till Länsstyrelsen i Örebro län för samråd. Syftet med att upphäva Generalplan för centrala Tiveden är att generalplanen ska ersättas av riktlinjer för byggande i Askersunds och Laxå kommuners nya översiktsplaner. Översiktsplanerna för de tre berörda kommunerna (Askersund, Laxå och Karlsborgs kommuner) behöver innehålla tydliga ställningstaganden och riktlinjer för hur områdets värden ska värnas och utvecklas, och hur samverkan i denna mellankommunala fråga ska gå till.

Kommunen beskriver bostäder som väsentligt samhällsintresse. Enligt rättsfall räknas inte alltid bostäder som väsentligt samhällsintresse. För att stärka ställningstagandet kan kommunen utveckla resonemangen och hänvisa tydligt till sina riktlinjer för bostadsförsörjning.

Försvarsmakten

Karlsborgs kommun berörs i stora delar av riksintressen och områden av betydelse för totalförsvarets militära del. Dessa områden utgörs bland annat av övnings- och skjutfält, skjutbanor, flygplatsen och Försvarets materielverks (FMV) provplats. Utförligare beskrivning av dessa områden, deras värden samt exempel på vilka åtgärder som kan riskera påtaglig skada finns att läsa i gällande beslut om utpekande av riksintresseanspråk samt tillhörande bilagor med värdebeskrivningar och kartunderlag.

Försvarsmakten bedömer att Karlsborgs kommun utifrån det underlag som ingår i samrådsförslag 1 inte i tillräcklig utsträckning har beaktat riksintressen för totalförsvarets militära del. Försvarsmaktens bedömning av den påtagliga skadan är följande:

Riksintressen för totalförsvarets militära del är redovisade och beskrivna i text i planhandlingen. Försvarsmakten saknar en karta över riksintressena och i texten

finns vissa felaktigheter. De av Försvarsmakten framtagna värdebeskrivningarna och tillhörande kartunderlag (bland annat nedladdningsbar geodata) kan användas som stöd för redovisning och beskrivning av riksintressen för totalförsvarets militära del.

Försvarsmakten förutsätter att kommunen i kommande versioner av översiktsplanen tydligt redovisar riksintressen för totalförsvarets militära del både i text och karta samt tydligt beskriver hur kommunen avser tillgodose riksintressena.

Bedömning av påtaglig skada på riksintresse

Huvudfokus har varit på bedömning av påtaglig skada på riksintresse utifrån de föreslagna lokaliseringsområdena och med fokus på föreslagen störningskänslig bebyggelse (bostäder, skolor och vårdlokaler). Detta har gjorts då den huvudsakliga motstridigheten mellan riksintresset och kommunens föreslagna utveckling består i bullerpåverkan och bostadsbebyggelse.

De föreslagna lokaliseringsområdena i planhandlingarna ligger i olika omfattning inom områden som utsätts för höga bullernivåer från den militära verksamhet som bedrivs på de områden som är utpekade som riksintressen för totalförsvarets militära del. Flertalet av de föreslagna lokaliseringsområdena utsätts för beräknade bullernivåer från bland annat verksamhet vid skjutfälten och flygplatsen som överskrider aktuella riktvärden. Den påtagliga skadan på riksintresset består i att omistlig militär verksamhet som bedrivs inom de utpekade områdena (övnings- och skjutfälten, flygplatsen och vid FMV provplats) vid kommande provningar enligt miljöbalken riskerar att få verksamhetsbegränsningar eller förbud. Omfattningen av störningskänslig bebyggelse (bostad, vård- och utbildningslokaler) och antalet boende som påverkas av buller är en betydande faktor i denna prövning och kan därmed medföra begränsningar i den tillståndspliktiga verksamheten.

Försvarsmakten är väl medveten om den utmaning som kommunen har gällande att skapa fler bostäder i kommunen och samtidigt tillgodose riksintressen för totalförsvarets militära del, där Försvarsmaktens verksamhet och den kommunala utvecklingen har beroenden. Utökningen av Försvarsmaktens verksamhet medför bland annat ett utökat personalbehov och således även i Karlsborg.

Förutsättningarna att kunna bosätta sig och leva i nära anslutning till sin arbetsplats är en faktor för personalförsörjningen av verksamheten. Bostadsutbyggnaden får dock inte ske på bekostnad av möjligheten att nyttja anläggningar som är utpekade som riksintresse för totalförsvarets militära del.

Försvarsmaktens uppfattning är att det inom gällande regelverk inte är möjligt att villkora eller på annat sätt avtala bort effekterna vid prövning av tillståndspliktig verksamhet. T.ex. att vid sidan om miljöbalken medge avsteg från gällande gränsvärden som syftar till att skydda människors hälsa.

Övrig påverkan

Bedömning av påtaglig skada avseende höga objekt. För att Försvarsmakten ska bedöma att översiktsplanen tillgodosett riksintressen för totalförsvarets militära del bör text avseende höga objekt och remissshantering tillföras planhandlingen.

I Försvarsmaktens arbete och underlag gällande riksintressen och områden av betydelse förekommer förutom buller andra aspekter som kan påverka riksintresset negativt. Det kan till exempel handla om höga objekt eller uppgifter som omfattas av sekretess. Alla områden eller all information om ett område finns inte redovisat i öppna planeringsunderlag, inte ens i ett påverkansområde övrigt.

Bedömning av lokaliseringsområden

Områden med föreslagen markanvändning **bostäder** där Försvarsmakten bedömer att det **inte finns risk** för påtaglig skada på riksintressen när det gäller buller och störningskänslig bebyggelse:

1, 7, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 33, 34, 35, 44, 45, 51, 55, 56, 71, 72, 74, 75, 76, 95, 99, 100, 105, 106, 111

Områden med föreslagen markanvändning **bostäder** där Försvarsmakten **motsätter sig** med anledning av risk för påtaglig skada på riksintresset när det gäller buller och störningskänslig bebyggelse är följande:

46, 47, 49, 50, 54, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 101, 107, 109, 110

Områden med föreslagen markanvändning **mångfunktionell bebyggelse** där Försvarsmakten **motsätter sig** störningskänslig bebyggelse med anledning av risk för påtaglig skada på riksintresset:

66, 69, 70, 103, 29

Områden med föreslagen markanvändning **verksamhet** där Försvarsmakten **inte har några synpunkter** kopplat till buller:

28, 37, 39, 73

Områden med föreslagen markanvändning **verksamhet** där Försvarsmakten **inte motsätter sig** men som är bullerutsatta och kan ha viss påverkan på Försvarsmaktens verksamhet och riksintresse:

58, 104, 108, 112, 64, 65

I vilken uträkning verksamhet, som inte per definition är störningskänslig bebyggelse, är det inte ännu klarlagt i vilken utsträckning dessa markanvändningar kan påverka riksintressena när det gäller bullerpåverkan. I områden som beräknas utsättas för bullernivåer som kan upplevas störande och därmed ge upphov till klagomål från till exempel näringsidkare eller besökare så kan Försvarsmakten i detta skede inte utesluta att även markanvändningar som inte avser direkt störningskänslig bebyggelse i dessa områden kan komma att belasta myndigheten när det gäller möjligheterna att bedriva verksamhet som har

en omgivningspåverkan i form av buller. Försvarsmakten förordar därför att verksamhet och markanvändning som är personintensiv inte planeras i direkt närhet till övnings- och skjutfält, skjutbanor, provplatsen och flygplatsen.

Samtliga av Försvarsmaktens flottiljflygplatser har utpekade säkerhetszoner. Inom sådana zoner finns restriktioner för byggnation och luftfart samt krav på säkerhetsåtgärder. Här berörs till exempel område 64 och 65.

Försvarsmakten emotser att bli remitterade även under kommande samrådsdel, samråd 2, för Översiktsplan Karlsborg.